

HOE ONTSTAAT EEN AANWEZIGHEID?

**Aantekeningen van de woorden van Julián Carrón tijdens de
Opening van het jaar voor de volwassenen en universiteitsstudenten van
Gemeenschap en Bevrijding te Assago (Milaan), 28 september 2013
Bewerkt door Michiel Peeters voor de Opening van het jaar van Gemeenschap
en Bevrijding in Nederland te Utrecht, 12 oktober 2013**

Toen Carrón deze zomer de Geestelijke oefeningen van de Memores Domini voorbereidde, viel net de gedachtenis van de heilige Maria Magdalena (22 juli). De Kerk stelt op die dag twee teksten voor waarmee ze ons de verwachting en spanning wil laten invoelen waarmee Maria Magdalena leefde. De eerste lezing is uit het Hooglied, en beschrijft hoe iemand als Maria in het leven staat: “Des nachts op mijn bed zoek ik mijn zielsbeminde, maar hoe ik ook zoek, ik vind hem niet. Ik sta op, doorkruis de stad, zoek op pleinen en in straten naar mijn zielsbeminde, maar hoe ik ook zoek, ik vind hem niet. Daar kom ik de wachters tegen, die de stad doorkruisen: Hebt gij mijn zielsbeminde gezien?” (Hoogl. 3, 1-3). Met haar passie toont Maria ons het hart dat we in het diepste van ons wezen zouden willen hebben, zozeer is ieder van ons deze zoektocht naar een liefde die standhoudt tegenover de uitdagingen van het leven.

In het Evangelie vinden we vervolgens de twee vragen die we deze zomer gesteld hebben: “Hoe kun je leven?” en “Wat is onze taak in de wereld?”

“Op de eerste dag van de week kwam Maria Magdalena vroeg in de morgen - het was nog donker - bij het graf”. Wat bewoog die vrouw, dat ze vroeg opstond, zo vroeg dat het nog donker was, en op weg ging? “[Ze] zag dat de steen van het graf was weggerold. Zij liep snel naar Simon Petrus en naar de andere, de door Jezus beminde leerling, en zei tot hen: ‘Ze hebben de Heer uit het graf genomen en wij weten niet waar ze Hem hebben neergelegd’” (Joh. 1, 1-2).

“[Maria stond] buiten bij het graf [...] te schreien [dàt is het leven. Hoe kan men leven? Hoe kàn men leven? Als we die aanwezigheid niet vinden, die beminde aanwezigheid, onze zielsbeminde, is elke ochtend om te huilen. Vervolgens kunnen we ons, gedurende de dag, verstrooien, maar als we onze zielsbeminde niet vinden, die liefde die het leven vol betekenis, intensiteit, warmte doet zijn, is iedere dag om te huilen], en al

schreiend boog zij zich naar het graf toe en zag op de plaats waar Jezus' lichaam gelegen had, twee in het wit geklede engelen zitten, een aan het hoofdeinde en een aan het voeteinde. Zij spraken haar aan: ‘Vrouw, waarom schreit ge?’ Zij antwoordde: ‘Zij hebben mijn Heer weggenomen en ik weet niet waar zij Hem hebben neergelegd’. Toen zij dit gezegd had, keerde zij zich om en zag Jezus staan, maar zonder te weten dat het Jezus was. Jezus zei tot haar: ‘Vrouw, waarom schreit ge? Wie zoekt ge?’ [Net als aan de oever van de Jordaan – ‘Wat zoeken jullie?’ – begint Jezus met het opvoeden van onze vraag: ‘Wie zoek je?’ Wat wil je eigenlijk? Waar ben je ten diepste naar op zoek? Door haar tranen heen, begrijpt Maria Magdalena: ik zoek mijn zielsbeminde, ik zoek die aanwezigheid die mijn leven kan vervullen!] In de mening dat het de tuinman was, vroeg zij: ‘Heer, mocht gij Hem hebben weggebracht, zeg mij dan waar ge Hem hebt neergelegd zodat ik Hem kan weghalen’. Daarop zei Jezus tot haar: ‘Maria!’ Zij keerde zich om en zei tot Hem in het Hebreeuws: ‘Rabboeni!’ wat leraar betekent. Toen sprak Jezus: ‘Houd Mij niet vast, want Ik ben nog niet opgestegen naar mijn Vader, maar ga naar mijn broeders en zeg hun: Ik stijg op naar mijn Vader en uw Vader, naar mijn God en uw God’. Maria Magdalena ging aan de leerlingen berichten, dat zij de Heer gezien had, en wat Hij haar gezegd had” (Joh 20, 11-18).

In deze passage hebben we het antwoord op beide vragen: “Hoe kan men leven?” en “Wat is onze taak in de wereld?” Alleen door antwoord te geven op de eerste vraag, “Vrouw, waarom huil je? Wie zoek je?” [wat of wie zoek je werkelijk?], dat wil zeggen door de aanwezigheid te vinden die ze zocht en die antwoordde op haar klacht, kreeg Maria iets te zeggen aan de anderen: “Ik heb de Heer gezien!”

Het is een grote troost voor eenieder van ons dat dit gebeurd is aan zo'n onbekende persoon als Maria Magdalena, want het helpt ons te begrijpen dat er geen enkele voorkennis

nodig is, dat je niet een bepaald niveau hoeft te hebben, dat er geen speciaal talent voor nodig is om Hem te zoeken. Dat zoeken kan zelfs haast verborgen gebeuren in de diepte van ons wezen, onder alle afzettingen van ons kwaad of onze vergeetachtigheid; maar niets kan het vermijden, net zo min als iemand die vrouw van haar zoeken kan afhouden. Om in onszelf deze spanning aan te treffen is niets nodig dan die “oorspronkelijke moraliteit”, die totale openheid, dat helemaal samenvallen met jezelf, die nabijheid tot jezelf die je doet zeggen: “Des nachts op mijn bed zoek ik mijn zielsbeminde”, “Hebt gij mijn zielsbeminde gezien?” Het is die oorspronkelijke openheid die we zien in andere personages van het Evangelie, stuk voor stuk arme stakkers als wij, maar die niemand kan verhinderen om Hem te zoeken: zoals Zaccheüs, die in een boom klimt, zo nieuwsgierig is hij om Jezus te zien; of de Samaritaanse vrouw, vol verlangen naar het enige water dat haar dorst kan lessen. In het gezelschap van deze figuren uit het Evangelie hebben we geen alibi meer: ’t zijn allemaal arme stakkers zoals wijzelf, maar allemaal vol spanning om Hem te zoeken, bepaald door het zoeken naar Hem en door de passie voor Hem die al onze bezorgdheden ontwapent, al onze moralistische argumentaties om te rechtvaardigen dat we Hem niet zoeken, ontkracht. Niemand van ons kost het moeite zich voor te stellen wat er in hun gebeurd zal zijn toen Jezus, zich buigend over hun ‘niets’, ze bij naam geroepen heeft! Hoe zal hun passie voor Hem, de zin om Hem te zoeken, aangewakkerd zijn!

“Maria!” Hoe – zo zegt Carrón – zal heel het mens-zijn van Jezus ‘getrild’ hebben om haar naam te kunnen zeggen op een toon, met een accent, met een intensiteit, met een zodanige vertrouwdheid dat Maria Magdalena Hem onmiddellijk herkende, terwijl ze Hem een moment eerder nog voor de tuinman had aangezien. “Maria!” Het is alsof heel de tederheid van het Mysterie tot bij die vrouw kwam door middel van de trilling van het mens-zijn van de verrezen Jezus, nu zonder

sluiers, maar daarom niet minder intens, meer nog, met heel het mens-zijn van de verrezen Jezus trillend van het feit dat die vrouw er is. “Maria!” Dan snappen we hoe ze op dat moment begreep wie het was. Ze begreep wie het was omdat zij een zodanige intensiteit, volheid, overvloed ervoer die ze zich niet eerder had kunnen voorstellen, en die ze alleen in de relatie met Hem kon bereiken. Zonder Hem had ze nooit kunnen weten wie ze was, noch wat het leven zou kunnen zijn en worden, wat een intensiteit en volheid het leven kon bereiken.

Wat is het christendom anders dan deze aanwezigheid die helemaal trilt voor de bestemming van een onbekende vrouw, die haar doet begrijpen wat Hij gebracht heeft, wat Hij is voor het leven? Wat een nieuwheid is er de geschiedenis binnengegaan door de manier waarop Christus communiceert! Jezus heeft ons laten begrijpen wat het christendom is door tot een vrouw “Maria!” te zeggen. Het is deze zijnscommunicatie, deze mededeling van “meer zijn”, van “meer Maria”, dat aan die vrouw onthult wie Jezus is. Geen theorie of redenering of verklaring, maar een gebeurtenis die al degenen die op een of andere wijze met Hem in relatie zijn getreden, onthutst heeft, en die de Evangelies, in hun ontwapenende eenvoud, op de naïefst, eenvoudigst mogelijke wijze meedelen, door het eenvoudigweg uitspreken van de naam: “Maria!”, “Zaccheüs!”, “Mattheüs!”. “Vrouw, huil niet!”. Wat een mededeling van Zichzelf moet Jezus in hen bewerkstelligd hebben dat het zó krachtig hun leven ging tekenen, zozeer dat ze niets meer konden aanpakken, de werkelijkheid, zichzelf niet meer konden zien zonder zich ‘aangetast’ te weten door die Aanwezigheid, door die stem, door die intensiteit waarmee hun naam uitgesproken was.

Nu begrijpen we de onthutsing die we op elke pagina van het Evangelie zien tegenover ervaringen als deze. Helaas zijn wij er al aan gewend geraakt en voelen we meestal de weerslag niet meer: het is allemaal

vanzelfsprekend voor ons, we weten alles zogenaamd al! Maar dat dat niet noodzakelijkerwijze echt zo is, dat zien we wanneer iemand als paus Franciscus ons hier en nu getuigt van zijn verbazing: “De beste synthese die bij me opkomt en die ik als de meest correcte aanvoel is deze: ik ben een zondaar op wie de Heer zijn blik heeft laten vallen. [...] Ik ben iemand op wie de Heer zijn blik gericht heeft” (Antonio Spadaro, ‘Interview met paus Franciscus’, in: Streven, 19 september 2013, p. 3).

Heel die gebeurtenis, die unieke wijze van zich relationeren met de ander, van een “Ik”, Jezus, die in relatie treedt met een “jij”, Maria, en haar zichzelf laat worden, dat “Maria!” dat deze vrouw onthutst, het smartelijk verlangen dat haar trof, zie je in de manier waarop zij antwoordt: “Rabboeni! Meester!” Met de gebruikelijke soberheid van het Evangelie becommentarieert Johannes: toen zij haar naam hoorde zeggen, “keerde [zij] zich om”. Dàt is bekering, nog eens wat anders dan moralisme! Bekering is een erkenning: “Meester!” Het is het antwoord op de liefde van Iemand die, onze naam uitsprekend met een ongekende affectieve intensiteit, ons doet ontdekken dat we onszelf zijn. Hem erkennen is het antwoord van deze vrouw op die passie van Iemand voor haar die heel haar affectieve vermogen opwekt, omdat Hij haar bij haar naam geroepen heeft; zozeer dat Hij zelfs die nieuwe relatie tot de dingen in het leven riep die de Kerk “maagdelijkheid” noemt: “Houd mij niet vast”, zegt Jezus tot Maria Magdalena, dat heb je niet nodig. Wat dan ook stelt niets voor in vergelijking met één ogenblik van die affectieve intensiteit die Maria met Jezus beleefde.

Het is door deze ontroering dat zij zich kan richten tot Jezus met de passie waarmee ze zegt: “Rabboeni! Meester!” Want het antwoord van Maria is helemaal vrucht van de manier waarop ze zich bij naam hoorde noemen, ontspringt helemaal uit die unieke onthutsing die Jezus in haar bewerkstelligde. Nog eens wat anders dan moralisme! We

zouden het helemaal niet kunnen bedenken! Het is door de ontroering om die zijns-communicatie door Jezus, dat Maria niet anders kon dan “Meester!” zeggen, met al haar genegenheid.

DE GEBEURTENIS WAAR ELKE MENS ONBEWUST OP WACHT

Dit smartelijke verlangen dat die vrouw in zich voelde, dat eerst in het mens-zijn van Jezus was, dat helemaal ‘trilde’ van passie voor die vrouw, mens geworden om zich door Zijn vlees, door Zijn ontroering, door Zijn blik, door Zijn manier van praten, door de toon van Zijn stem, mee te delen, dàt is het nieuwe dat in de geschiedenis is binnengegaan en dat de mens vandaag, net als gisteren, eenieder van ons, verwacht. “De mens van vandaag verwacht misschien onbewust de ervaring van de ontmoeting met personen voor wie het feit van Christus een zo aanwezige werkelijkheid is dat hun leven erdoor veranderd wordt. Een menselijke impact die de mens van vandaag kan opschudden: een gebeurtenis die echo is van de aanvankelijke gebeurtenis, toen Jezus zijn ogen opsloeg en zei: ‘Zaccheüs, kom gauw naar beneden, ik kom bij je thuis’” (L. Giussani, *L’avvenimento cristiano* [De christelijke gebeurtenis], uitg. BUR, Milaan 2003, pp. 23-24 [vert. m.p.]).

Het is deze gebeurtenis die ook in ons is binnengegaan. Door de persoon van don Giussani heeft deze gebeurtenis, heeft de echo van de aanvankelijke gebeurtenis ons bereikt. Door zijn menselijkheid en door zijn ‘trillen’ voor Christus, waar wij getuigen van zijn, zozeer dat velen van ons niet hier zouden zijn als we hem niet aangeraakt hadden, als we niet overweldigd waren geweest door de manier waarop hij ons Christus meegedeeld heeft. Hij is het die ons, vandaag, de trilling heeft laten bereiken die Maria bereikte, dezelfde als die van toen, niet “zoals” die van toen maar “die” van toen, dezelfde van toen, diezelfde gebeurtenis die Maria bereikt heeft. En eenieder moet kijken naar zijn eigen ervaring, naar het begin van waarom hij in beweging is

gekomen, om juist daar het eerste daglicht te zien, zijn eerste verlangen Christus toe te behoren. Er is geen andere bron van toebehoren dan de ervaring van het christendom, beleefd als gebeurtenis in het nu. Alleen dat was voldoende om ons “waaninnige zin” te geven om de “Zijnen” te zijn.

Zoals altijd helpt don Giussani ons ons bewust te worden van de draagwijdte van wat ons gebeurd is. Want “wat is het christendom anders dan de gebeurtenis van een nieuwe mens die door zijn aard een nieuwe hoofdrolspeler op het toneel van de wereld wordt?” (Ibidem, p. 23 [vert. m.p.]).

BEGIN VAN EEN NIEUW KENNEN

Alleen als een zo krachtige Aanwezigheid ons leven binnengaat, hoeven we niet langer onze handen voor ons gezicht te houden om de klappen van de omstandigheden af te weren (en zo te kunnen leven). En toch zijn we dikwijls zodanig gewond door de tegenslag van de omstandigheden, dat de weg van onze kennis geblokkeerd raakt en dan alles werkelijk verstikkend wordt, omdat we dan de werkelijkheid als het ware alleen door het gat van onze wond zien. Zoals Maria, die de werkelijkheid bekeek door haar huilen en niets anders meer zag: ze herkent Jezus zelfs niet! Dan verschijnt Hij, roept haar bij naam, en opent het spel weer, laat haar Hem herkennen, laat haar beginnen de werkelijkheid anders te zien, want Zijn aanwezigheid is machtiger dan welke wond en welke klacht dan ook, en dan stelt hij onze blik weer wijd open om de werkelijkheid in haar waarheid te kunnen zien. “Hij werd aangekeken, en toen zag hij”, zei sint Augustinus over Zaccheüs (H. Augustinus, *Toespraak 174*, 4.4 [vert. m.p.]).

Don Giussani benadrukt dat Jezus de geschiedenis is binnengegaan om ons op te voeden tot een ware kennis van de werkelijkheid, want wij denken al te weten wat de werkelijkheid is, maar zonder Hem bekruipt ons de angst, raken we geblokkeerd en stikken we vervolgens in de omstandigheden. Maar

met Jezus wordt alles weer opengetrokken, het is alsof Hij zegt: “Weet dat ik gekomen ben om jullie op te voeden tot een waarachtige relatie met de werkelijkheid, tot die juiste houding die je een nieuwe blik op de werkelijkheid laat hebben”. Alle omstandigheden worden ons hiervoor gegeven, om ons te provoceren tot deze nieuwe kennis, om te zien wat Jezus is: een Aanwezigheid die ons de werkelijkheid op een andere, nieuwe wijze laat beleven. En dit laat ons ontdekken dat geen enkele omstandigheid een tegenwerping betekent.

Maar alleen als een Aanwezigheid, zoals die gebeurde aan Maria Magdalena, opnieuw gebeurt, raakt de weg van onze kennis niet geblokkeerd, opent zich onze blik, want wat wij hebben is veel meer dan het “weten” van de antwoorden op alle tegenwerpingen of uitdagingen: wij hebben “het” antwoord. Maar het antwoord bestaat niet, zoals wij denken, in de gebruiksaanwijzing voor het leven, want de gebruiksaanwijzing is vlees geworden, is een Aanwezigheid, is het Woord, de inhoud is een aanwezigheid, de inhoud is een U, het U dat Maria bereikt heeft. Als de waarheid ontkoppeld, beroofd wordt van deze relatie, begrijpt men ze niet meer. Daarom schreef paus Franciscus aan Eugenio Scalfari: “De waarheid is volgens het christelijk geloof de liefde van God voor ons in Jezus Christus. De waarheid is dus een relatie!” (Franciscus, ‘Brief aan wie niet gelooft’, in: *La Repubblica*, 11 september 2013 [vert. m.p.]). Zoals voor een kind: een kind weet niet veel, maar één ding weet het: dat papa en mama er zijn en die weten alles, en dus is er geen probleem. Als ik zeker ben van deze Aanwezigheid die mijn leven binnengaat, kan ik alle omstandigheden, alle wonden, alle tegenwerpingen, alle tegenslagen, alle aanvallen aan, omdat dit alles me openstelt om te wachten op de manier waarmee het Mysterie van zich zal laten horen om mij het antwoord te suggereren – om me te begeleiden zelfs wanneer ik het duister moet binnengaan –, hetgeen zal gebeuren, volgens een plan dat niet het mijne is.

Hoe anders staan we in de werkelijkheid wanneer we vragen hebben, wanneer we open kwesties hebben, want dan zullen we – wanneer we de lauden bidden of wanneer we stil zijn of wanneer we naar een vriend luisteren of wanneer we koffie drinken of wanneer we de krant lezen – helemaal gespannen zijn om elk kruimeltje waarheid te ontdekken en op te vangen dat ons tegemoet kan komen! Zo wordt alles interessant. Als ik de vraag niet zou hebben, als ik de wond niet zou hebben, als ik geen totale openheid zou hebben, zou ik de waarheid helemaal niet opmerken. Daarom is onze weg een “allermenselijkste weg”: onze weg bestaat niet uit hallucinaties of visioenen, maar is deelname aan een “kennisavontuur” dat ons steeds meer de aantrekkelijkheid laat ontdekken die er in elke beperking zit, in elke moeilijkheid, omdat elke tegenwerping of elke moeilijkheid, hoe pijnlijk ook, altijd iets waars in zich heeft, anders zou ze er niet zijn.

WAT IS ONZE TAAK IN DE WERELD?

Van hieruit, vanuit zo’n levens-ervaring, kunnen we antwoord geven op de vraag: “Wat is onze taak in de wereld?” In 1976 zei don Giussani ons dat er twee manieren zijn om aanwezig te zijn in de werkelijkheid: als “reactieve aanwezigheid”, dat wil zeggen aanwezigheid die voortkomt uit een reactie van ons, of als “originele aanwezigheid”, dat wil zeggen aanwezigheid die ontstaat uit wat ons overkomen is.

“Reactief betekent: bepaald door de stappen van wat wij niet zijn: initiatieven nemen, redeneringen gebruiken, instrumenten realiseren die in hun totale vorm niet voortgebracht zijn door onze nieuwe persoonlijkheid, maar gesuggereerd door het woordgebruik, de realisatie van instrumenten, de houdings- en gedragsvormen van de tegenstanders”. “We spelen dan nog op het terrein van de anderen”. “Een reactieve aanwezigheid moet wel vallen in een van de twee volgende fouten: ofwel ze wordt een reactionaire aanwezigheid, dus gehecht aan de

‘vormen’ van de eigen posities, zonder dat de inhoud [...] ervan zich zo verduidelijkt heeft dat hij leven is geworden [...]; ofwel [ze is slechts een] imitatie van de anderen. [...] Een originele aanwezigheid [daarentegen] is een aanwezigheid volgens onze originaliteit” (L. Giussani, *Dall’utopia alla presenza* [Van utopie naar aanwezigheid]. 1975-1978, uitg. Bur, Milaan 2006, p. 52 [vert. m.p.]).

EEN ORIGINELE AANWEZIGHEID

“Een aanwezigheid is origineel wanneer ze ontspringt uit haar bewustzijn van de eigen identiteit en uit affectie daarvoor, en daarin haar consistentie vindt” (Ibidem [vert. m.p.]). Zoals Thomas van Aquino zegt: “Het leven van de mens bestaat in de affectie die hem het meest ondersteunt en waarin hij zijn grootste bevrediging vindt” (*Summa Theologiae*, IIa IIae, q. 179, a. 1 co.).

“Identiteit is weten wie we zijn en waarom we bestaan, met een waardigheid die ons het recht geeft van onze aanwezigheid ‘iets beters’ te verwachten voor ons leven en voor het leven van de wereld”.

En wie zijn wij? “Gij zijt allen kinderen van God door het geloof in Christus Jezus. Want gij allen die in Christus zijt gedoopt, hebt u met Christus bekleed. Er is geen jood of heiden meer, er is geen slaaf of vrije, er is geen man en vrouw: allen tezamen zijt gij één persoon in Christus Jezus” (Gal. 3, 26-28).

Maar wat gebeurd is in het doopsel, heeft zich voor ons historisch en bewust waarneembaar gemaakt in de ontmoeting met de beweging; pas toen begrepen we de draagwijdte van wat er gebeurd was, van die strijd om onze verovering die Christus, als vir pugnator, met ons begonnen is in ons doopsel. We zijn ons daarvan bewust geworden toen we, in de ontmoeting met de beweging, veroverd zijn door die wijze waarop onze naam werd uitgesproken. Toen hebben we begrepen wat sint Paulus bedoelt wanneer hij schrijft: “Gij zijt gegrepen, gij hebt u bekleed met Christus” (vgl. Gal. 3, 27).

“Niet gij hebt Mij uitgekozen, maar Ik u’ (Joh. 15, 16). Het is een objectieve keuze die we niet meer van ons los kunnen rukken, die ons wezen doordrongen heeft, die niet van ons afhangt en die we niet meer ongedaan kunnen maken [Dàt is onze identiteit: dat we uitgekozen zijn]. [...] Er bestaat [zo zegt don Giussani] niets cultureel revolutionairders dan zó’n opvatting van de persoon, wiens betekenis, wiens consistentie zijn eenheid met Christus is, met een Ander, en, daardoor, met al degenen die Christus vastgrijpt, met al degenen die de Vader Hem in handen geeft” (L. Giussani, *Dall’utopia alla presenza* [Van utopie naar aanwezigheid]. 1975-1978, op. cit., pp. 53-54 [vert. m.p.]).

“Onze identiteit is bekleed te zijn met Christus. De bekleding, de identificatie met Christus is de constitutieve dimensie van onze persoon. Als Christus mijn persoonlijkheid definieert, dan gaan ook jullie, die ook door Hem gegrepen zijn, noodzakelijkerwijs binnen in de dimensie van mijn persoonlijkheid. [...] [Daarom,] of ik nu alleen in mijn kamer ben, of dat we met z’n drieën in de UB studeren of met z’n twintigen eten in de mensa [...], waar we ook zijn en hoe dan ook, dit is onze identiteit. Het punt is dus ons zelf-bewustzijn, de inhoud van het bewustzijn van onszelf: ‘Ikzelf leef niet meer, U bent het die in mij leeft’ (vgl. Gal 2, 20).

Dat is de ware nieuwe mens in de wereld – de nieuwe mens die de droom was van Che Guevara en het leugenachtige voorwendsel van de culturele revoluties waarmee de macht geprobeerd heeft en nòg probeert het volk onder controle te houden, om het te onderwerpen volgens de eigen ideologie. En deze nieuwe mens ontstaat niet allereerst als consequent gedrag, maar als nieuw zelf-bewustzijn.

Onze identiteit manifesteert zich in een nieuwe ervaring in ons [in de manier waarop we alle omstandigheden en alle uitdagingen van de werkelijkheid beleven] en onder ons: [onze identiteit is] de ervaring van genegenheid voor Christus en voor het mysterie van de

Kerk, die in onze eenheid haar meest nabije concreetheid vindt. Onze identiteit is de levende ervaring van de genegenheid voor Christus en voor onze eenheid.

Het woord ‘genegenheid’ is het grootste en omvattendste van heel ons vocabulaire. Het duidt veel meer een ‘gehechtheid’ aan die ontstaat uit een waardeoordeel – uit de erkenning van wat er in ons en onder ons is – dan een sentimentele, vluchtige vergemakkelijking, labiel als een blaadje in de wind. En in de trouw aan het oordeel, dat wil zeggen in de trouw aan het geloof, neemt, mèt onze leeftijd, deze genegenheid toe, wordt ze robuuster, levendiger en machtiger” (Ibidem, pp. 54-55 [vert. m.p.]).

EEN FEIT WAARIN WE SCHIPBREUK KUNNEN LIJDEN

“Deze levende ervaring van Christus en van onze eenheid is de plaats van de hoop, dus waar de smaak voor het leven ontspringt en waar onze vreugde kan opbloeien – een vreugde die het niet nodig heeft iets te vergeten of te loochenen –; en [deze levende ervaring van Christus en van onze eenheid] is de plaats waar we onze dorst naar de verandering van ons eigen leven terugvinden, het verlangen dat ons leven consequent wordt, verandert uit kracht van wat het ten diepste is; dat ons leven de Werkelijkheid die het ‘aan’ heeft, meer waardig wordt.

Binnen de ervaring van Christus en van onze eenheid leeft de passie voor de verandering van ons leven. En dat is het tegenovergestelde van moralisme: niet een wet waaraan je je moet aanpassen, maar een liefde waaraan je je hecht, een aanwezigheid die je steeds meer met je hele zelf volgt, een feit waarin je werkelijk ‘schipbreuk kunt lijden’ [om omhuld te worden door deze bodemloze en grenzenloze liefde]. [...] Het verlangen naar de verandering van onszelf [het verlangen van Hem te zijn, Hem meer toe te behoren, Hem voortdurend te zoeken], wordt dan, kalm, evenwichtig en tegelijkertijd gepassioneerd, een dagelijkse werkelijkheid – zonder zweem

van piëtisme of van moralisme –, een liefde tot de waarheid van het eigen zijn [en dat is: zoeker van de Beminde te zijn]; een verlangen dat mooi is en ongemakkelijk als dorst” (Ibidem, p. 56 [vert. m.p.]).

“Dit alles moet rijp worden: daarnaar moeten we streven met alles wat we zijn en met alles wat we doen.

Maar wij bouwen die aanwezigheid – die ontspringt uit het bewustzijn van onze identiteit en uit onze genegenheid daarvoor – niet op, we zijn nog in de war.

We zijn bij elkaar vanwege het begin van een ‘waar accent’, dat ons geraakt heeft toen we de gemeenschap ontmoet hebben. Wat ons verenigt, is wel taai, maar nog klein en embrionaal, een indruk die het accent van waarheid in de ontmoeting op ons gemaakt heeft. Alles is nog in de beginfase en moet rijp worden, anders kan de Heer toelaten dat de storm van de wereld het omverwerpt.

Het moment is aangebroken dat we geen weerstand meer zullen kunnen bieden als dat aanvankelijke accent niet rijp wordt: we kunnen als christenen niet meer die enorme

berg werk, verantwoordelijkheid en moeite dragen waartoe we geroepen zijn. Want je bindt geen mensen met initiatieven [die geven geen consistentie]: wat bindt is het ware accent van een aanwezigheid, gegeven door de Werkelijkheid die onder ons is en die we ‘aan’ hebben: Christus en Zijn mysterie, zichtbaar gemaakt in onze eenheid.

Als we het idee van aanwezigheid verder willen verdiepen, moeten we onze gemeenschap dus herdefiniëren. De gemeenschap is geen groep mensen die initiatieven moeten realiseren, niet de poging een partij-organisatie te construeren: de gemeenschap is de plaats van de effectieve constructie van onze persoon, dus van de rijpheid van ons geloof.

Doel van de gemeenschap is volwassenen in het geloof voort te brengen. De wereld heeft behoefte aan volwassenen in het geloof, niet aan goede professionals of competente medewerkers, want daar loopt de maatschappij van over, maar allen zijn uitermate broos in hun vermogen menselijkheid te creëren. [...]

De methode waarmee de gemeenschap plaats wordt waar het geloof van de persoon rijpt, is [...] ‘volgen’.

God, de Schepper en Verlosser, kent, in de oorspronkelijkheid van de natuur en in het mysterie van het nieuwe leven dat Christus is komen brengen, geen andere methode om de mens te doen groeien dan de methode van het volgen. ‘Toen Hij zich bij het meer van Galilea ophield, zag Hij twee broers, Simon die Petrus wordt genoemd en diens broer Andreas, bezig het net uit te werpen in het meer. Zij waren namelijk vissers. En Hij sprak tot hen: Komt, volgt Mij; Ik zal u vissers van mensen maken’ (Mat. 4, 18-19); ‘Jezus keerde zich om en toen Hij zag dat zij Hem volgden, vroeg Hij hun: Wat verlangt gij? Ze zeiden tot Hem: [...] Meester, waar verblijft Gij? Hij zei hun: Gaat mee om het te zien’ (Joh. 1, 38-39).

Volgen betekent je vereenzelvigen met personen die met meer rijpheid het geloof beleven, je engageren in een levende ervaring, die haar dynamiek en haar lust aan ons ‘overlevert’ (overlevering, traditie) [dat is ‘schipbreuk lijden in een levende ervaring’, in een feit]. Deze dynamiek en deze smaak gaan in ons over niet door onze logische redeneringen, maar als het ware door osmose: het is een nieuw hart dat we krijgen meegedeeld, het is het hart van een ander dat zich in ons leven begint te bewegen.

Hieruit ontstaat ons fundamentele pedagogische idee van de autoriteit: werkelijk gezagvol voor ons zijn die personen die ons engageren met hun hart, met hun dynamiek en met hun levenslust, ontstaan uit het geloof. Daarom is werkelijke autoriteit de definitie van vriendschap.

Ware vriendschap is een diep gezelschap voor onze bestemming [...] [Petrus en Johannes die, hun ogen wijd opengesperd, samen naar het graf rennen, samen naar hun bestemming rennen: con-currenten [mederenreners] in letterlijke zin. “Feest vierend renden we naar het huis van de Heer”, zo definieert een psalm vriendschap]. En het is geen kwestie van temperament – de een kan

een uitbundig temperament hebben en de ander een discreet, voorzichtig –: ware vriendschap voel je in het hart van het woord en van het gebaar van de aanwezigheid” (Ibidem, pp. 57-59 [vert. m.p.]).

“We moeten beginnen het geloof serieus te nemen als ‘reagerend’ op het concrete leven, zodat we de identiteit zullen gaan zien tussen het geloof en een waarder gemaakt mens-zijn [zodat we gaan zien dat, als we ons leven beleven in het geloof, alles waarder wordt]. In het geloof wordt het mens-zijn waarder, bereikt de mens de ware verhouding tot zijn bestemming. Zo wordt bijvoorbeeld de relatie tussen man en vrouw, wanneer die beleefd wordt in de radicaliteit van de relatie met Christus, dus volgens het geloof, wáár gemaakt, komt ze naar de oppervlakte met haar behoefte aan waarheid en eenheid, aan trouw en continuïteit in de tijd: dus zijn wij [zo zei Giussani in 1976] [bijvoorbeeld] tegen echtscheiding, omdat dat een leugen is over de mogelijkheid en het vermogen tot liefde. Zo wordt de houding tegenover het leven volgens de radicaliteit van het geloof respectvol voor de persoon en voor de waardigheid van zijn bestemming: dus zijn wij tegen abortus, want als er reeds een menselijk leven is, hoezeer ook verborgen in de schoot van de moeder, dan is dat volledig respectwaardig.

Dit alles moet waar worden in ons, en dat is de reden waarom ons de tijd gegeven is. De zoektocht naar het ware is het avontuur waardoor de tijd geschiedenis wordt.

Onze bekoring is de utopie. Met utopie bedoel ik iets – wat we als goed en juist beschouwen – dat in de toekomst verwezenlijkt moet worden, waarvan het beeld en het waardenschema door onszelf gecreëerd worden. [...] We stellen onze hoop en onze waardigheid op een door onszelf voortgebracht ‘project’, zonder dat dat een daarmee overeenstemmende verdieping van het leven uitdrukt” (Ibidem, pp. 61-62 [vert. m.p.]).

DAT WAT DE MENS REDT

“Het begin van onze beweging is uiterst belangrijk (om een geschiedenis te begrijpen, moet je altijd kijken naar haar oorsprong).

In 1954 zijn we plotseling de openbare school binnengegaan, die toen nog niet marxistisch was – al bepaalden de marxisten op veel plaatsen al wel het klimaat –, maar wezenlijk liberaal en dus seculier en antichristelijk, zoals de marxistische school die er het rechtstreekse gevolg van is [zei Giussani in 1976].

Wij zijn de school niet binnengegaan om te proberen een alternatief project voor de school te formuleren. We zijn de school binnengegaan met het bewustzijn Datgene te brengen wat de wereld redt, ook in de school, wat het leven menselijk maakt en de zoektocht naar de waarheid authentiek, dat wil zeggen Christus in onze eenheid. En uit kracht van deze passie is gebeurd dat we ook een nieuwe interpretatie [...] gerealiseerd hebben van de inhoud van de geschiedenis-, de filosofie- en de literatuurles, die voor de jongeren een waar alternatief was voor de heersende liberaal-marxistische interpretatie: we hebben een alternatief project gerealiseerd zonder ons dat ten doel te stellen. Ons doel was de aanwezigheid.

[De bekoring van de utopie is in onze geschiedenis dikwijls teruggekomen. Velen zijn weggeleden en hebben verraad gepleegd]. Verraad waartegen? Tegen de aanwezigheid. Het project had de aanwezigheid vervangen” (Ibidem, pp. 62-64 [vert. m.p.]).

Wat is onze taak in de wereld? “Het nieuwe is een aanwezigheid die zich bewust is iets definitiefs ‘aan’ te hebben – een definitief oordeel over de wereld, de waarheid van de wereld en van het mens-zijn ‘aan’ te hebben –, dat zich uitdrukt in onze eenheid. Het nieuwe is een aanwezigheid, bewust dat onze eenheid het instrument is voor de wedergeboorte en de bevrijding van de wereld.

Het nieuwe is de aanwezigheid van deze gebeurtenis van nieuwe genegenheid en nieuwe menselijkheid, de aanwezigheid van dit

begin van de nieuwe wereld dat wij zijn. Het nieuwe is niet de avant-garde, maar de Rest van Israël, de eenheid van degenen voor wie wat hen is overkomen, alles is en die slechts wachten op het zichtbaar worden van de belofte, de verwezenlijking van wat er in het gebeurde besloten ligt.

Het nieuwe is dus niet een na te streven toekomst, geen cultureel, sociaal en politiek project: het nieuwe is de aanwezigheid. En aanwezigheid zijn betekent niet je niet uitdrukken: ook de aanwezigheid is uitdrukking.

De utopie heeft als uitdrukkingwijze de redenering, het project en een angstig zoeken naar instrumenten en organisatievormen. De aanwezigheid heeft als uitdrukkingwijze een werkzame vriendschap, gestes van een andere subjectiviteit die alles meeneemt, die alles gebruikt (informatiemarkten, studie, pogingen tot hervorming van de universiteit, enzovoorts), en die allereerst gestes van werkelijk mens-zijn blijken te zijn, dus van caritas. Je bouwt geen nieuwe werkelijkheid met redeneringen of met organisatieprojecten, maar door in het heden gestes van nieuw mens-zijn te beleven (zeker, geste van caritas moet, bijvoorbeeld, ook poging worden mensen naar de Faculteits- en Bestuursraden te sturen die iedereen op een menselijke manier helpen)” (Ibidem, pp. 65-66 [vert. m.p.]).

“Wat ik tot nu toe gezegd heb, is een methodologisch accent, niet de afschaffing van onze verantwoordelijkheid. Ik heb aangegeven wat er moet gebeuren zodat we méér kunnen werken, meer van invloed kunnen zijn op de werkelijkheid, en in een steeds grotere vreugde, niet in een afmatting en een bitterheid die ons van elkaar vervreemden. De taak die ons wacht is een bewuste aanwezigheid uit te drukken, kritisch en systematisch. Zo’n taak brengt werk met zich mee.

Wat voor werk? Onze identiteit te stellen binnen de materialiteit van het leven. In de mate dat mijn identiteit de materialiteit van mijn leven doordringt, dus in de mate dat ze

binnen mijn bestaanssituatie is, werkt ze en laat ze me reageren. Als ik in de auto zit en snel naar een bepaalde plek moet, maar er onderweg een steen op de weg ligt waar ik niet langs kan, dan zal mijn 'identiteit van automobilist' werk worden: ik stop de auto, loop ernaartoe, pak de steen en leg hem aan de kant. [...]

Om het specifieke het hoofd te kunnen bieden [...] moet je het wezenlijke verdiepen en niet als vanzelfsprekend veronderstellen. Om de tak te laten groeien moet je de stam laten groeien: de stam en de wortel zijn het wezenlijke, de tak is het specifieke; als je de wortel en de stam laat groeien, groeit ook de tak [...].

[Maar] als het wezenlijke niet verdiept wordt in het specifieke, wordt het abstract.

Dat is de abstractie die je ziet in de herhaling van redeneringen: wanneer we tegen elkaar en tegen de mensen woorden zeggen, geen nieuw hart meedelen.

De passie voor het leven daarentegen, die passie is voor het ideaal, voor de waarheid, die gaat door het vluchtige van de concrete problematiek heen en biedt haar het hoofd met de zorg het wezenlijke te bevestigen.

Dat is een fascinerende dialectiek: de passie is voor het ideaal, maar leeft door en in het vluchtige; en door het ware, het wezenlijke te zoeken in het vluchtige, wordt ook het vluchtige gered, dat wil zeggen bevrijd.

Als je, in de relatie met je vrouw, het ideaal zoekt – de gemeenschap met het Mysterie –, meer dan de aantrekkelijkheid die je aan haar bindt, dan redt je je relatie met haar, geef je 'duurzaamheid' aan de relatie, geef je ze de consistentie die de mist van je 'onkennis', van je vergeetachtigheid, van je verstrooidheid doorbreekt, die door de storm van het alternatief heengaat, door de orkaan van je momenten van ontbinding, de aardbeving van je vermoeidheid, je dorheid en je woestijn.

Dit is heel het leven en heel het werk: het wezenlijke bevestigen in het specifieke, het Mysterie bevestigen dat we 'aan' hebben en dat

zich uitdrukt in onze eenheid, dat het vluchtige redt en verlost. Gemeenschap is bevrijding. [...].

Het doel waarom we naar de universiteit [naar school, naar ons werk, naar onze familie] gaan is om binnen de universiteit [de school, het werk, de familie] onze gemeenschap te brengen. De rest komt wel. 'Zoekt eerst het Koninkrijk van God en zijn gerechtigheid, en al deze dingen zullen u erbij gegeven worden' (Mat. 6, 33). En dan zijn we ook vol ironie en humor, want alle uitdrukkingsoogingen van onze gemeenschap die daaruit ontstaan zijn broos, voor verbetering vatbaar, herzienbaar. Als het doel van elke handeling de aanwezigheid is van wat we zijn, dan worden we vrij van de onvermijdelijke pretentie met betrekking tot de vormen die ons handelen aanneemt.

De aanwezigheid 'ageert' middels ironische pogingen – geen cynische pogingen. Ironie is het tegenovergestelde van cynisme. Ironie doet deelhebben aan de zaak, maar met een zekere afstand, want ze erkent de broosheid ervan; en de deelname is vredig, want helemaal vervuld van de passie voor het Ideaal dat reeds aanwezig is" (Ibidem, pp. 69-72 [vert. m.p.]).

Dit alles zei don Giussani in 1976. In de jaren negentig herneemt en radicaliseert hij de kwestie: "Sinds de Equipe van 1976, waarvan de titel was Van utopie naar aanwezigheid, hebben we een weg afgelegd die ons nu ertoe aanzet het woord aanwezigheid te 'doorsteken' en te 'ontbladeren' (sfondare e sfrondare): we moeten het doorsteken en ontbladeren [...] want de aanwezigheid is in de persoon, enkel en uitsluitend in de persoon, in jou [dat wil zeggen in de nieuwe schepping]. De aanwezigheid is een argument dat samenvalt met jouw ik. De aanwezigheid ontstaat en bestaat in de persoon. [...] En wat de persoon als actor en protagonist van een aanwezigheid definieert, is de helderheid van zijn geloof [dat zien we goed in paus Franciscus], is die helderheid van bewustzijn die geloof heet, die helderheid van bewustzijn

die natuurlijk intelligentie heet, want het geloof is het ultieme aspect van de intelligentie, is de intelligentie die haar ultieme horizon bereikt, die haar bestemming identificeert, die identificeert waaruit alles bestaat, die de waarheid van de dingen identificeert, die identificeert waar het juiste en en goede zijn, die de grote aanwezigheid identificeert, die grote aanwezigheid die maakt dat we de dingen 'transfigurerend' kunnen manipuleren, waardoor de dingen mooi worden, de dingen juist worden, de dingen goed worden en alles georganiseerd wordt in vrede. De aanwezigheid bestaat geheel en al in de persoon, ontstaat en bestaat in de persoon en de persoon is intelligentie van de werkelijkheid tot en met het raken van de ultieme horizon ervan" (L. Giussani, *Un evento reale nella vita dell'uomo* [Een werkelijke gebeurtenis in het leven van de mens]. (1990-1991), uitg. Bur, Milaan 2013, pp. 142-143 [vert. m.p.]).

Daarom gaan de twee vragen – 'Hoe kan men leven' en 'Wat is onze taak in de wereld?' gelijk op. De factor die ze verenigt, is de persoon. We zouden ons leven kunnen vullen met initiatieven om te vermijden ons te hoeven bekeren tot Hem. Maar hoe anders is het wanneer onze initiatieven juist de uitdrukking zijn van die bekering, van ons toebehoren aan Hem. Zoals don Giussani ons herinnert: "De aanwezigheid van Christus wordt steeds meer onze hartslag in de normaliteit van ons leven: de ontroering over Zijn aanwezigheid wordt ontroering in het dagelijks leven en verlicht de teneur ervan, vertedert die, maakt hem mooi, maakt hem zoet, steeds meer. Er is niets dat nutteloos is, er is niets dat vreemd is, want er iets niets vreemd aan je bestemming, en daarom is er niets waar je geen genegenheid voor kunt hebben [niet: 'dat je niet kunt verdragen', maar: 'waar je geen genegenheid voor kunt hebben!'], je hebt voor alles genegenheid, er ontstaat een genegenheid voor alles, alles, met de magnifieke gevolgen van respect voor wat je doet, van nauwkeurigheid in wat je doet, van trouw aan je concrete werk, van

vasthoudendheid in het nastreven van het doel ervan; je wordt onvermoeibaarder, zoals een passage van de profeet Jesaja zegt:" (L. Giussani, *Un evento reale nella vita dell'uomo* [Een werkelijke gebeurtenis in het leven van de mens]. (1990-1991), uitg. Bur, Milaan 2013, pp. 101-104 [vert. m.p.): "Jonge strijders worden moe en raken uitgeput, zelfs sterke helden struikelen, maar wie hoopt op de Heer krijgt nieuwe kracht: hij slaat zijn vleugels uit als een adelaar, hij loopt, maar wordt niet moe, hij rent, maar raakt niet uitgeput" (Jes. 40, 30-31).

EEN VREUGDE DIE VRUCHT DRAAGT

Wanneer dit doordringt tot in de diepte van ons wezen, vult het ons leven met vreugde. Dat is de ultieme lakmoesproef die Giussani ons geeft. Hoeveel werkelijk vreugdevolle personen kennen we? Want zonder vreugde wordt er niets voortgebracht, is er geen aanwezigheid. Het is de vreugde die de twee vragen "Hoe kun je leven?" en "Wat is onze taak in de wereld?", verbindt, want zonder antwoord op de eerste vraag, is er ook geen antwoord op de tweede; en is er dus geen vreugde. Don Giussani benadrukt dat de voorwaarde om voort te kunnen brengen, de vreugde is: "De vreugde is de echo van de zekerheid van het geluk, van het Eeuwige, en wordt gevormd uit de zekerheid en de wil om op weg te gaan [een zekerheid die op weg gaat], uit het bewustzijn van de weg die men gaat [...]. 'Met deze vreugde kunnen we alles met sympathie bekijken [...], want iemand die antipathiek is met sympathie bekijken, is iets nieuws voortbrengen in de wereld, is een nieuwe gebeurtenis voortbrengen. De vreugde is de voorwaarde om voort te kunnen brengen, de blijdschap is de voorwaarde voor de vruchtbaarheid. Vreugdevol zijn is *conditio sine qua non* om een andere wereld voort te brengen, een andere menselijkheid. We hebben in deze zin een figuur die ons tot troost of tot troostvolle zekerheid zou moeten zijn, namelijk Moeder Teresa van Calcutta. [...] Haar vreugde brengt voort, is vruchtbaar: ze

steekt geen vinger uit zonder iets te veranderen. En haar vreugde zijn niet haar gelaatsspieren die zich krommen in een geforceerde, kunstmatige lach, helemaal niet! Nee, alles is ten diepste doordrongen van de droefheid van de dingen, zoals het gelaat van Christus [...] [Maar] de droefheid, voorbijgaande voorwaarde, [is] conditie voor

de weg [...] [en daarom] kan zelfs ons kwaad [ons] de vreugde niet ontnemen; [...] de vreugde is als de bloem van de cactus, die in de plant vol doornen iets moois voortbrengt” (L. Giussani, *Un evento reale nella vita dell'uomo* [Een werkelijke gebeurtenis in het leven van de mens]. (1990-1991), op. cit., pp. 240-241 [vert. m.p.]).

